

DOI: 10.5281/zenodo.7462351

Dezvoltarea competențelor de promovare a cărții și a culturii lecturii – constanta formării profesionale continue a personalului din biblioteci

Ludmila CORGHENCI

Rezumat:

Articolul reliefează componenta educațională a Programului Național LecturaCentral. Sunt analizate două axe în organizarea programelor educaționale în cadrul Programului Național LecturaCentral, acestea fiind dezvoltate sub egida Centrului de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova: dezvoltarea competențelor personalului din biblioteci privind cultura lecturii, lectura critică; identificarea și promovarea serviciilor, destinate și orientate pentru dezvoltarea competențelor utilizatorilor, membrilor comunității.

Cuvinte-cheie:

competențe profesionale; competențe-cheie; servicii de bibliotecă.

Abstract:

The article points out the educational component of the LecturaCentral National Program, analyses two axes in organization of educational programs within the LecturaCentral National Program. They were developed under the auspices of the Center for Continuing Professional Training in Library Science and Information Sciences within the National Library of the Republic of Moldova, and are as follows: development in libra-

rians necessary skills of reading culture and critical reading; identification and promotion of services designed and aimed to developing reading skills in community members.

Keywords:

professional skills; key competencies; library services.

„A citi înseamnă a învăța, a învăța înseamnă a citi” – o afirmație arhicunoscută, care confirmă faptul că lectura nu este o simplă activitate, ea simbolizează cunoașterea, asigură dezvoltarea personală și profesională. Lectura este un factor permanent pentru fiecare etapă a evoluției vieții umane.

Persoanele care au îmbrățișat profesiunea de bibliotecar învață pentru sine, dar îndeosebi pentru utilizatori, membrii comunității. Dezvoltarea competențelor profesionale, precum și a celor deontologice este un punct de sprijin important în evoluția profesională, mai ales ținând cont de schimbările macroeconomice și sociale din ultimii ani. Schimbările obligă personalul din biblioteci la o adaptare rapidă la diverse situații. Formarea profesională continuă este o obligație, cerință pentru bibliotecari, prevăzută în cadrul legislativ și de reglementare național.

Educația pentru lectură (componentă a formării profesionale continue) este importantă pentru bibliotecari, pornind de la atribuțiile acestora ca actori ai procesului educațional, furnizori de programe educaționale în sprijinul membrilor comunităților. Acest fapt se reflectă în conținutul Programului Național LecturaCentral, inițiat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova în colaborare cu Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” și alte organizații interesate, sub egida Ministerului Culturii al Republicii Moldova (începând cu anul 2018).

Programul Național LecturaCentral, ediția a 4-a, anul 2021, a avut o componentă educațională pronunțată, orientată atât spre profesie, cât și spre contextul social mai larg. Orientarea educațională a Programului întrepătrunde genericul ediției anuale („Promovarea lecturii ca bază pentru dezvoltarea multilaterală”), scopul (amplificarea rolului bibliotecilor în educația pentru lectură, ca sistem cultural și intelectual multiaspectual, prin organizarea unor activități complexe off/online care vizează aspecte legate de abordarea lecturii

ca bază pentru dezvoltarea multilaterală, în condițiile dezvoltării moderne a tehnologiilor de cunoaștere și comunicare), precum și obiectivele stabilite (diversificarea ofertelor informaționale și educaționale ale bibliotecilor, dezvoltarea comunităților, creșterea ratei de atragere a populației la bibliotecă și altele, prin amplificarea competențelor personalului) [3]. Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul BNRM – actor funcțional, furnizor activ de programe educaționale pentru bibliotecari – a contribuit substanțial la desfășurarea acestei componente a Programului Național LecturaCentral, oferind în medie anual 8-10 activități educaționale pe marginea culturii lecturii.

Astfel, conchidem privind două axe constante în organizarea programelor educaționale în cadrul Programului Național LecturaCentral:

- dezvoltarea competențelor personalului din biblioteci privind cultura lecturii, lectura critică;
- identificarea și promovarea serviciilor, destinate și orientate pentru dezvoltarea competențelor utilizatorilor, membrilor comunității.

Subiectele abordate la activitățile educaționale (conferințe publice, ateliere, traininguri) în scopul dezvoltării competențelor personalului din biblioteci privind cultura lecturii, lectura critică, au fost: lectura critică; arta lecturii; marketingul lecturii; lectura în contextul mișcării Știința Deschisă; tehnici moderne de promovare a lecturii; lectura în context digital; lecturi comunitare fundamentate pe tehnologii informaționale și de comunicare etc. În calitate de experți/formatori au fost invitați cercetători, cadre didactico-științifice, renumiți biblioteconomiști: dr. Alex Cosmescu, dr. habilitat Tatiana Ciocoi, dr. habilitat Nelly Țurcan, cercetător-expert Maria Pilchin, Vera Osoianu, Ecaterina Dmitric, Margareta Cebotari și alții.

Prin acest ciclu de activități educaționale bibliotecarii au fost orientați pentru:

- *transferul de cunoștințe* utilizatorilor bibliotecii, membrilor comunității : despre document ca sursă de informare, lectură curentă și ulterioare (gen, apartenență funcțională, aparat auxiliar, elementele/componentele documentului și utilizarea acestora), identificarea autorității documentului (autor, responsabilități instituționale), cunoștințe de vocabular, criterii de evaluare a

informației etc.;

- *dezvoltarea capacităților/abilităților* utilizatorilor, membrilor comunității de: ascultare/receptare (a textului), lectură critică, identificare (a ideilor principale, a noțiunilor, a personajelor etc.); analiză și interpretare (a unui cuvânt, a unei secvențe de text, a unui fapt, a poziției autorului); sintetizarea informației lecturate; caracterizare (a unui personaj, a lucrării în general); rezumare-sinteză și de scriere a recenziilor; apreciere (a unui text lecturat, a unui personaj, a stării personale postlecturale), abilitate de inter-relaționare, a adopta o poziție proprie, expunere orală a conținutului, dezvoltarea vocabularului etc.);

- *dezvoltarea atitudinilor* utilizatorilor, membrilor comunității: conștientizarea necesității lecturii și acceptarea acesteia drept un act continuu; transformarea utilizatorului în agent al lecturii; reacții provocate de lectura documentului, trăiri formulate de utilizator în legătură cu problematica textului lecturat, opinii și aprecieri (idei, conținut, personaje, autor, mijloace de expresie etc.) [1, 2].

Evaluările curente și finale, efectuate în cadrul activităților educaționale, oferă suport pentru a reliefa următoarele „lecții”, învățate de către bibliotecari:

- studierea/cunoașterea necesităților informaționale ale utilizatorilor;
- învățarea/cunoașterea profundă a resurselor informaționale, deținute de bibliotecă și din afara spațiilor acesteia;
- identificarea/promovarea conexiunilor între resurse (autori, tematici, tipuri de documente etc.)
- comunicare personalizată/în grup cu utilizatorii despre resurse documentare;
- stimularea lecturii comunitare, lecturii colaborative în scopul dezvoltării capacităților de gândire critică;
- utilizarea tehnologiilor informaționale pentru a sprijini lectura utilizatorilor;
- stimularea prezentării opiniilor utilizatorilor asupra celor citite (prin forme specifice bibliotecilor, utilizând și noile tehnici informaționale – concursuri, gale, ținerea instrumentelor de socializare etc.);
- încurajarea, demonstrarea utilității expunerilor, pozițiilor post-lectură a utilizatorilor;
- responsabilități asociate: actualizarea/diseminarea informațiilor despre

laureații concursurilor, galelor, premiilor (naționale, internaționale), despre bestselleruri, noi resurse, relații cu comunități profesionale și altele;

- diversificarea serviciilor de dezvoltare a competențelor utilizatorilor/membrilor comunității, bazate pe metode socratice, contribuind la o lectură critică, la formarea gândirii critice (competențe de cultura informației).

Reper pentru organizarea și definitivarea conținuturilor activităților educaționale privind diversificarea serviciilor de bibliotecă, orientate pentru dezvoltarea competențelor utilizatorilor, membrilor comunității, este conceptul european aprobat prin Recomandarea din 22 mai 2018 a Consiliului Uniunii Europene ori Cadrul european de referință [5]. Documentul menționat specifică că „cetățenii au nevoie de un set adecvat de aptitudini și competențe pentru a menține nivelul de trai actual, pentru susținerea unei rate ridicate a ocupării forței de muncă și promovarea coeziunii sociale în perspectiva societății și pieței forței de muncă de mâine. Sprijinirea persoanelor din întreaga Europă în vederea dobândirii de aptitudini și competențe necesare pentru împlinirea pe plan personal, o stare bună de sănătate, capacitatea de inserție profesională și incluziunea socială ajută la consolidarea rezilienței Europei într-o perioadă de schimbări rapide și profunde” [5].

În accepțiunea documentului european competențele-cheie sunt definite în documentul european ca o combinație între cunoștințe, aptitudini și atitudini:

- cunoștințele fiind formate din fapte și cifre, concepte, idei și teorii deja stabilite și care sprijină înțelegerea într-un anumit domeniu sau subiect;
- aptitudinile sunt definite ca abilitatea și capacitatea de a desfășura procese și de a utiliza cunoștințele existente pentru obținerea de rezultate;
- atitudinile descriu dispoziția și mentalitatea de a acționa sau de a reacționa la idei, persoane sau situații [5].

Astfel, în conformitate cu Recomandarea din 22 mai 2018 a Consiliului Uniunii Europene, Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul BNRM a promovat serviciile orientate pentru dezvoltarea a 8 competențe-cheie ale utilizatorilor bibliotecilor, membrilor comunității:

- *competențe de alfabetizare* – ca o capacitate de a identifica, înțelege, exprima, crea și a interpreta concepte, fapte, opinii, atât verbal, cât și în scris; de

a comunica și de a stabili conexiuni cu alte persoane;

- *competențe multilingvistice* (dezvoltarea capacității de a utiliza corect și eficient pentru comunicare limba oficială, precum și alte limbi, a sprijini învățarea diferitor limbi);

- *servicii de dezvoltare a competenței în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii* – capacitatea de a dezvolta și de a folosi gândirea și raționamentul matematic pentru a rezolva o serie de probleme în situații de zi cu zi; capacitatea și disponibilitatea de a explica fenomenele naturale, utilizând cunoștințele și metodologia aflate în uz, inclusiv observarea și experimentarea. Competențele în domeniul tehnologiei și ingineriei țin de aplicarea acestor cunoștințe și metodologii pentru satisfacerea dorințelor și nevoilor cetățenilor. Competențele în știință, tehnologie și inginerie implică înțelegerea schimbărilor cauzate de activitatea umană și a responsabilității fiecărui cetățean;

- *competențe digitale* implică utilizarea cu încredere, critică și responsabilă a tehnologiilor digitale, precum și utilizarea acestora pentru învățare, la locul de muncă, și pentru participarea în societate: competențe de crearea a platformelor de comunicare online, utilizarea bazelor de date în acces deschis; creare de conținuturi digitale, proprietatea intelectuală, dreptul de autor etc.;

- *competențe personale, sociale și de a învăța să înveți* – competențe de cultura informației, de educație mediatică, de managementul timpului, de a menține o bună stare de sănătate fizică etc.;

- *competențe cetățenești* – capacitatea de a acționa în calitate de cetățeni responsabili și de a participa pe deplin la viața civică și socială, pe baza înțelegerii conceptelor și structurilor sociale, economice, juridice și politice, precum și a evoluțiilor și a durabilității);

- *competențe antreprenoriale* se referă la capacitatea de a acționa în fața oportunităților și a ideilor și de a le transforma în valori pentru ceilalți; serviciile se axează pe dezvoltarea creativității, gândirii critice, capacității de a lucra în colaborare și de a planifica și a gestiona proiecte care au o valoare culturală, socială sau financiară;

- *competențe de sensibilizare și expresie culturală* implică înțelegerea și respectul față de diferite culturi și printr-o serie de arte și alte forme culturale.

Aceasta implică participarea la înțelegerea, dezvoltarea și exprimarea ideilor proprii și a sentimentului de apartenență sau a rolului în societate în diverse moduri și contexte.

Corolar: Într-o lume aflată în schimbare rapidă și puternic interconectată, fiecare persoană are nevoie de o gamă largă de competențe, iar dezvoltarea acestor competențe trebuie să se desfășoare în mod continuu, pe tot parcursul vieții. Reiterăm că bibliotecarul este persoana care învață pentru sine, dar mai mult pentru alții. Bibliotecarul nu oferă „peștele” utilizatorului/membrului comunității, ci îl învață să pescuiască!

Referințe bibliografice:

1. CORGHENCI, Ludmila. Incluziunea digitală a personalului de specialitate din biblioteci: competențe, învățare orientată. In: Magazin bibliologic. 2021 nr. ½, pp. 50-54. ISSN 1857-1476. DOI: 10.5281/zenodo.4636776
2. CORGHENCI, Ludmila. Rolul lecturii în dezvoltarea competențelor de alfabetizare. In: Dezvoltarea competențelor din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții: rolul și locul lecturii. Suport metodologic și educațional în sprijinul realizării programului Național LecturaCentral, ediția a 4-a, 2021. Chișinău : BNRM, 2021, pp. 10-17. ISBN 978-9975-3510- 3-4.
3. DMITRIC, Ecaterina. Programul Național LecturaCentral, ediția a 4-a, 2021. Comunicat final. [citât 17 ianuarie 2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/LecturaCentral/Comunicat%20final%20Lecturacentral%202021.pdf>
4. FRANȚUZAN, Ludmila. Formarea competenței-cheie de a învăța să înveți în contextul noilor provocări societale. Studiu de politici educaționale. Chișinău: LexonPrim, 2021. 45 p. ISBN 978-9975-3274-8-0. [citât la 18 ianuarie 2022]. Disponibil: http://www.soros.md/files/publications/documents/Frantuzan_0.pdf
5. RECOMANDAREA CONSILIULUI din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (2018/C 189/01) [citât 18 ianuarie 2022]. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)